

NOTIPAVOY RIVOJLANAYOTGAN BOLALAR UCHUN MAXSUS USTKI KIYIMLARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

Yusupova Robiya Akbar qizi

Mustaqil tadqiqotchi

Usmonaliyeva Muslima Adxamjon qizi

Mustaqil tadqiqotchi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22804424>

Qabul qilindi: 9-sentabr 2026-yil • Ma’qullandi: 15-sentabr 2026-yil • Nashr qilindi: 16-sentabr 2026-yil

Annotatsiya

Notipavoy rivojlanayotgan bolalar uchun mo‘ljallangan maxsus ustki kiyimlarni loyihalashda hisobga olinadigan asosiy talablar yoritilgan. Kiyimning gigiyenik, ergonomik, tibbiy-profilaktik, konstruktiv, ekspluatatsion, estetik, psixologik va iqlimiy xususiyatlari o‘zaro bog‘liq holda tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar:

maxsus kiyim, notipavoy rivojlanish, bolalar kiyimi, ergonomika, gigiyena, reabilitatsiya, ustki kiyim

Bolalar kiyimini loyihalashda yoshga xos anatomik-fiziologik ko‘rsatkichlar, harakat faolligi va psixologik xususiyatlar hisobga olinadi. Notipavoy rivojlanayotgan bolalar uchun esa ushbu omillarga qo‘shimcha ravishda qomatdagi o‘ziga xosliklar, harakat amplitudasining cheklanishi, yordamchi ortopedik moslamalardan foydalanish va kiyinish jarayonidagi qiyinchiliklar ham e’tiborga olinadi. Shu sababli maxsus kiyim oddiy bolalar kiyimining o‘zgartirilgan ko‘rinishi emas, balki funksional, ergonomik va estetik jihatlari uyg‘unlashgan adaptiv mahsulot sifatida qaralishi lozim.

Maxsus kiyimga qo‘yiladigan talablar yagona tizimni tashkil etadi. Biror xususiyatning ustunligi boshqa xususiyat hisobiga ta’minlanmasligi kerak. Masalan, issiqlikni yuqori darajada saqlaydigan qalin konstruksiya bolaning harakat erkinligini cheklashi mumkin. Shu bois material, konstruksiya va model yechimlari bolaning individual ehtiyojlari bilan birgalikda tanlanadi.

Talab turi	Loyihalashda asosiy mazmuni
Gigiyenik	Havo va namlik almashinuvini ta’minlovchi, teriga xavfsiz, yumshoq va allergik ta’siri past materiallar; ishqalanishni kamaytiruvchi chok va ichki detallar.
Ergonomik	Yurish, o‘tirish, egilish va qo‘l harakatlarini cheklamaslik; individual antropometrik xususiyatlarga mos hajm va harakat zaxirasi.
Tibbiy-profilaktik	Qomatni qo‘llab-quvvatlash, ortopedik moslamalar bilan moslashish, bosim va noqulaylikni kamaytirish; reabilitatsiya jarayoniga xalaqit bermaslik.
Konstruktiv	Mustahkam va xavfsiz choklar, yirik va qulay mahkamlagichlar, yon/old ochilishlar, sozlanadigan elementlar; kiyish-yechishni yengillashtirish.

Ekspluatatsion	Tez-tez yuvilganda shakl va rangni saqlash, ishqalanishga chidamlilik, tez qurish va parvarishning soddaligi.
Estetik-psixologik	Yoshga mos, zamonaviy va jozibador ko'rinish; adaptiv elementlarni dizaynga tabiiy integratsiya qilish va ijtimoiy moslashuvni qo'llab-quvvatlash.

Ustki kiyimning mavsumiy xususiyatlari alohida ahamiyatga ega. Kech kuz, qish va erta bahorda havo harorati past bo'lishi, shamol, qor va yomg'ir kabi yog'ingarchiliklar kuzatilishi mumkin. Shu sababli ustki kiyim avvalo yengil, issiqlikni saqlovchi, sovuqqa va shamolga chidamli, suvga chidamli yoki suvni qaytaruvchi bo'lishi kerak. Ustki kiyim ichidan qo'shimcha qatlamlar kiyilishi hisobga olinib, kiyim hajmi harakatga xalaqit bermaydigan darajada kengroq loyihalanadi. Yelka, qo'ltiq, tirsak va bel sohaslarida yetarli harakat zaxirasi bo'lishi, o'tirish holatida esa kiyimning bukilib, bosim hosil qilishi kamaytirilishi kerak.

Maxsus kiyimning samaradorligi ko'p jihatdan kiyish va yechish jarayonining qulayligiga bog'liq. Shu maqsadda yirik fermuarlar, ilgak-tasma tipidagi mahkamlagichlar, keng ochiladigan old yoki yon qismlar hamda sozlanadigan elementlardan foydalanish mumkin. Kiyimning ichki qismida terini ishqalaydigan qattiq detallar, dag'al choklar va ortiqcha dekorativ elementlar kamaytiriladi.

Bolalar o'sish davrida bo'lganligi sababli kiyimning ayrim qismlarini moslashtirish imkoniyati uning ekspluatatsion samaradorligini oshiradi. Yeng uzunligi, bel yoki yon qismidagi sozlanadigan elementlar kiyimdan foydalanish muddatini uzaytirishi mumkin. Biroq bunday yechimlar kiyimning umumiy siluetini buzmasligi va bolaning xavfsizligiga salbiy ta'sir ko'rsatmasligi kerak.

Xulosa. Notipavoy rivojlanayotgan bolalar uchun maxsus ustki kiyimlarni loyihalashda gigiyenik, ergonomik, tibbiy-profilaktik, konstruktiv, ekspluatatsion, estetik, psixologik va iqlimiy talablarni yagona tizim sifatida ko'rib chiqish maqsadga muvofiq. Eng maqbul natijaga bolaning individual qomat va harakat xususiyatlarini hisobga olgan, kiyish-yechishni osonlashtiruvchi, ortopedik moslamalar bilan moslasha oladigan va zamonaviy estetik ko'rinishga ega adaptiv konstruktsiya orqali erishish mumkin. Bunday yondashuv maxsus kiyimning nafaqat himoya va qulaylik vazifasini, balki bolaning mustaqilligi, psixologik farovonligi va ijtimoiy moslashuvini qo'llab-quvvatlash vazifasini ham kuchaytiradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Уинфред Андрич „Английский метод конструирования и моделирования Детская одежда.“ 2009
2. Ergasheva R. Nabidjanova N.N Yangi tuzilishdagi trikotaj matolardan tikuvtrikotaj buyumlari assortimentini yaratish mavzusidagi magistrlik dissetatsiya ishi Namangan 2014 yil.
3. Muqimov M.M "Trikotaj texnologiyasi" T., 2002 y
4. Hywel Davies. Fashion Designers' Sketchbooks. - United Kingdom, London, 2010
5. A.K.Boymatova, Y.B.Xamraxo'jayev, A.R.Yusupova „, Notipovoy rivojlanayotgan bolalar qomatlari tahlil.“ "Экономика и социум" №3(130) 2025“

Abstract:

The main requirements taken into account when designing special outerwear for children with developmental disabilities are highlighted. The hygienic, ergonomic, medical-prophylactic, constructive, operational, aesthetic, psychological and climatic properties of clothing are analyzed in an interrelated manner.

Keywords:

special clothing, developmental disabilities, children's clothing, ergonomics, hygiene, rehabilitation, outerwear

Аннотация:

В статье освещаются основные требования, учитываемые при разработке специальной верхней одежды для детей с нарушениями развития. Взаимосвязанным образом анализируются гигиенические, эргономические, медико-профилактические, конструктивные, эксплуатационные, эстетические, психологические и климатические свойства одежды.

Ключевые слова:

специальная одежда, нарушения развития, детская одежда, эргономика, гигиена, реабилитация, верхняя одежда